

Міністерство освіти і науки України
Запорізький національний університет

Т. В. Турбар

ЗАРУБІЖНІ СИСТЕМИ ОСВІТИ

**Методичні рекомендації
до практичних занять
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності «Дошкільна освіта»
освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта»**

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол №... від.....

Запоріжжя
2023

УДК : 37.01(100)(076.5)

T864

Турбар Т. В. Зарубіжні системи освіти : методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Дошкільна освіта» освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2023. 40 с.

Навчально-методичне видання містить теми практичних занять, питання до практичних занять, основні поняття, методичні рекомендації. Для формування необхідних навичок запропоновано практичні завдання. Запропоновано питання для самоконтролю, тестові завдання до кожної теми, питання для актуалізації знань і повторення вивченого матеріалу курсу. Тлумачення основних термінів і понять міститься у термінологічному словнику.

Для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Дошкільна освіта» освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта».

Рецензент

Ю. Є. Зубцова, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти

Відповідальний за випуск

Л. О. Сущенко, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	5
<i>Практичне заняття 1.</i> Поняття системи освіти.....	5
<i>Практичне заняття 2.</i> Реформування освіти у зарубіжних країнах і в Україні.....	7
<i>Практичне заняття 3.</i> Інноваційні освітні системи.....	9
<i>Практичне заняття 4.</i> Система освіти країн європейського союзу: Австрія, Бельгія, Болгарія, велика Британія, Данія.....	10
<i>Практичне заняття 5.</i> Система освіти країн європейського союзу: Іспанія, Італія, Латвія, Литва, Нідерланди.....	12
<i>Практичне заняття 6.</i> Система освіти країн європейського союзу: Німеччина, Польща, Португалія.....	13
<i>Практичне заняття 7.</i> Система освіти країн європейського союзу: Франція, Чехія, Швеція.....	15
<i>Практичне заняття 8.</i> Системи освіти США, Канади та Австралії.....	16
<i>Практичне заняття 9.</i> Характеристика освітніх систем розвинутих країн азійського регіону.....	17
<i>Практичне заняття 10.</i> Зарубіжні системи вищої освіти.....	19
ПИТАННЯ ДЛЯ АКТУАЛІЗАЦІЇ ЗНАНЬ І ПОВТОРЕННЯ ВІВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ КУРСУ	21
ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ	22
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	30
ГЛОСАРІЙ	31

ПЕРЕДМОВА

Стратегія євроінтеграції вимагає розбудови національної системи освіти України та її інтеграції до європейського освітнього простору, тому актуальним є аналіз стану та тенденцій розвитку систем освіти у провідних країнах світу та в Україні.

Метою викладання навчальної дисципліни «Зарубіжні системи освіти» є ознайомлення студентів з основними тенденціями і напрямками розвитку освіти та провідними освітніми технологіями зарубіжних країн.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Зарубіжні системи освіти» є:

- формування розуміння цілісного процесу становлення і розвитку зарубіжних систем освіти;
- обґрунтування сучасних світових тенденцій розвитку освіти;
- ознайомлення із системою та структурою освіти у зарубіжних країнах;
- формування умінь та навичок аналізу освітніх систем та технологій;
- формування уміння використання зарубіжного досвіду в практиці вітчизняної системи освіти.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
- здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації
- здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини

Важливу роль у структурі курсу «Актуальні проблеми дошкільної освіти» відведено практичним заняттям. Вони спрямовані на детальний розгляд окремих теоретичних положень дисципліни та формування вмінь і навичок їх практичного застосування шляхом виконання попередньо визначених завдань. У запропонованому автором виданні подано тематику і зміст практичних занять відповідно до робочої програми навчальної дисципліни, визначено послідовність опрацювання магістрантами навчального матеріалу в процесі самопідготовки.

ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1 ПОНЯТТЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Мета: засвоїти знання про сутність освітньої системи та її основні характеристики.

План

1. Сутність і зміст понять «освіта».
2. Поняття системи освіти: зміст, призначення, функції, шляхи удосконалення.
3. Завдання та принципи побудови системи освіти в Україні.
4. Поняття про заклади освіти та їх типи.

Основні терміни і поняття

Система освіти, зміст освіти, принципи освіти, заклад освіти, тип закладу освіти, рівень освіти, ступінь освіти

Методичні рекомендації

У *першому питанні* необхідно розкрити історико-педагогічні аспекти виникнення інституційної освіти, зміст поняття «освіти» як системи, як процесу, як результату та як суспільної цінності. Потрібно розкрити зміст освіти як педагогічної категорії у різних вимірах: соціальному масштабі, змісті та профілі освіти.

При вивченні *другого питання* необхідно розрити сутність видів освіти: формальної, неформальної та інформальної, як складових сучасної освітньої системи, визначити їх місце, роль, функції та завдання в умовах сьогодення. Необхідно виокремити основні чинники, що впливають на формування змісту освіти на різних рівнях. Особливу увагу слід приділити розкриттю власного бачення шляхів удосконалення освітньої системи в Україні.

Вивчення *третього питання* передбачає розкриття основних завдань та принципів побудови системи освіти в Україні. Користуючись Законом України «Про освіту», охарактеризувати основні права та обов'язки учасників освітнього процесу.

У *четвертому* питанні потрібно розглянути основні типи закладів освіти на різних рівнях освіти. Надати характеристику цим закладам та обґрунтувати зміни у їх класифікації згідно до Закону «Про освіту».

Практичні завдання

Завдання 1. Зробити порівняльний аналіз поняття «освіта» в різних джерелах (виписати 3-4 визначення), визначити спільне та відмінне.

Завдання 2. Зробити порівняльну характеристику рівнів освіти в Україні (заповнити таблицю).

Рівень освіти	Мета	Ключові компетентності, що формуються	Типи закладів освіти	Характеристика
<i>Повна загальна середня</i>				
<i>початкова освіта</i>				
<i>базова середня освіта</i>				
<i>профільна середня освіта</i>				
<i>Позашкільна освіта</i>				
<i>Професійна (професіно-технічна освіта)</i>				
<i>Фахова передвища освіта</i>				
<i>Вища освіта</i>				

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте зміст поняття «освіта» з позиції різних підходів.
2. Назвіть основні складові освітньої системи.
3. Розкрийте основні функції освіти на сучасному етапі розвитку суспільства.
4. Назвіть основні принципи розбудови системи освіти в Україні.
5. Визначте завдання реформування освітньої системи в Україні.
6. Охарактеризуйте сучасні підходи до визначення поняття «зміст освіти».
7. Назвіть основні нормативні документи, що визначають зміст світи на різних рівнях.
8. Охарактеризуйте типи закладів освіти.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2

РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ І В УКРАЇНІ

Мета: сформуванати уявлення про загальні тенденції, принципи та завдання реформування освітніх систем у розвинутих країнах світу, визначити перспективи реформування освітньої системи України.

План

1. Сучасний освітній простір
2. Глобалізація як чинник впливу на освітній простір
3. Поняття безперервної освіти та освіта дорослих.
4. Розвиток інклюзивної освіти: досвід зарубіжних країн.

Основні терміни і поняття

Реформування освіти, безперервна освіта, інклюзивна освіта, реформа, глобалізація освіти.

Методичні рекомендації

При підготовці *першого* питання потрібно розкрити зміст поняття «сучасний освітній простір» та сучасні тенденції його розвитку. Слід звернути увагу та розкрити зміст регіональних особливостей у формуванні світового освітнього простору.

У *другому* питанні необхідно розкрити зміст поняття «глобалізація освіти», охарактеризувати передумови глобалізаційній тенденції у світовому освітньому просторі. Слід звернути увагу на програми різних країн у напрямку глобалізації освіти у світі.

При розкритті *третього* питання потрібно розглянути поняття «безперервна освіта» та «освіта дорослих». Розкрити зміст діяльності міжнародних інституцій щодо широкого впровадження безперервної освіти.

При опрацюванні *четвертого* необхідно розкрити зміст поняття «інклюзивна освіта», охарактеризувати її розвиток на прикладі різних країн світу, визначити особливості розвитку інклюзивної освіти в Україні.

Практичні завдання

Завдання 1. Скласти таблицю порівняльного аналізу сучасних європейських моделей освіти

Завдання 2. Підготувати презентацію на тему «Розвиток інклюзивної освіти: досвід зарубіжних країн». Країну для аналізу студент обирає самостійно. При підготовці презентації потрібно розкрити особливості

становлення, розвитку та сучасний стан інклюзивної освіти в різних країнах. Порівняти цей досвід з українським.

Завдання 3. Зарубіжна педагогіка позначає навчання впродовж усього життя або безперервну освіту як нову модель, що відрізняється від традиційного навчання. Ці відмінності визначаються за такими ознаками:

1. Учитель більше не є джерелом знань, а лише вказує учневі, де їх знайти.
2. Учні ширше використовують практику та навчаються лише у системі практичної реалізації теоретичного знання. Якщо теорію неможливо застосувати в практичних діях, така теорія швидко забувається.
3. Оцінювання використовується не для контролю результатів та визначення рівня досягнень, а для визначення індивідуальної стратегії та індивідуальних перспектив.
4. Навчання здійснюється суворо індивідуалізовано і кожен має свій індивідуальний план (індивідуальна траєкторія навчання), який відрізняється від інших за відсутності однієї загальної програми навчання для всіх.
5. Самі вчителі/викладачі навчаються впродовж усього життя.
6. Безперервна освіта стосується кожної людини, а не лише тих, хто виявляє успіхи у навчанні.

Проаналізуйте вітчизняну освіту із позиції моделі Lifelong learning. Які переваги та недоліки ви бачите у реалізації цієї моделі? Чому ця модель з'явилася лише наприкінці ХХ ст.? Чому вона набула широкого поширення переважно в розвинених країнах світу?

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте зміст поняття «світовий освітній простір».
2. Назвіть основні тенденції виникнення розвитку світового освітнього простору.
3. Дайте визначення поняттю «глобалізація».
4. Наведіть приклади програм різних країн щодо поширення глобалізаційних процесів в освіті.
5. Розкрийте зміст поняття «безперервна освіта», обґрунтуйте актуальність її розвитку в світі.
6. Розкрити зміст діяльності міжнародних інституцій щодо розповсюдження освіти дорослих.
7. Визначте основні тенденції розвитку інклюзивної освіти в Україні та інших розвинених країнах світу.
8. Прокоментуйте потенційні загрози з боку глобалізації.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3 ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ СИСТЕМИ

Мета: сформуванати знання про інновації в освіті, типи інноваційних систем та особливості їх упровадження у практику діяльності закладу освіти.

План

1. Сутність понять «новація», «інновація».
2. Класифікація нововведень.
3. Сутність та особливості інноваційного навчального закладу
4. Алгоритм управління процесом впровадження інновацій у навчальний заклад.

Основні терміни і поняття

Новація, інновація, нововведення, інноваційний підхід, інноваційний освітній заклад, впровадження інновацій.

Методичні рекомендації

У *першому* питанні потрібно звернути увагу на зміст поняття «новація», назвати основні ознаки освітніх новацій, розкрити підходи до визначення поняття «інновація», визначити основні передумови виникнення та впровадження інновацій в освітні системи різних країн.

Друге питання передбачає розгляд класифікації інновацій в освіті залежно від сфери застосування, масштабу перетворень, інноваційного потенціалу, місця і часу появи, рівня очікування, прогнозування й планування, галузі педагогічного знання.

При підготовці *третього* питання необхідно розкрити поняття інноваційного потенціалу закладу освіти (матеріально-фінансового, особистісного і т. д.), розглянути підходи до визначення інноваційного потенціалу освітнього закладу.

Розгляд *четвертого* питання передбачає аналіз поняття інноваційної діяльності керівника закладу освіти та основні етапи розвитку інноваційної діяльності.

Практичні завдання

Завдання 1. Зробити конспект наукової статті з педагогічної інноватики в Україні та світі. Фіксація інформації наукового тексту: постановка питань до прочитаного тексту; формулювання головної думки, розбивка тексту на

значеннєві частини; складання складного плану тексту, а також схем, таблиць тощо.

Завдання 2. Складіть дайджест (огляд статей, аналітичних та нормативних документів, Закону України «Про освіту») до питання розвитку освітніх інновацій.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте значення інновацій у світовій освітній практиці.
2. Назвіть основні передумови виникнення та впровадження інновацій в освітні системи різних країн.
3. Проаналізуйте класифікації освітніх інновацій.
4. Назвіть нормативні документи, якими визначається здійснення інноваційної діяльності в закладах освіти.
5. Розкрийте зміст матеріального та особистісного потенціалу педагогічних інновацій.
6. Охарактеризуйте основні етапи розвитку інноваційної діяльності.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4 СИСТЕМА ОСВІТИ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: АВСТРІЯ, БЕЛЬГІЯ, БОЛГАРІЯ, ВЕЛИКА БРИТАНІЯ, ДАНІЯ

Мета: сформувані уявлення про особливості освітніх систем країни Європейського союзу (Австрії, Бельгії, Болгарії, Великої Британії, Данії)

План

1. Система освіти Австрії.
2. Система освіти Бельгії.
3. Система освіти Болгарії.
4. Система освіти Великої Британії.
5. Система освіти Данії.

Основні терміни і поняття

Дошкільна освіта, заклад освіти, загальна середня освіта, вища освіта, рівень освіти, здобувачі освіти, професійна освіта, вища освіта, нормативне забезпечення освітнього процесу.

Методичні рекомендації

При вивченні *першого* питання потрібно розкрити зміст нормативні та адміністративні особливості управління освітою в Австрії, охарактеризувати процес здобуття дошкільної, обов'язкової освіти, особливості організації освітнього процесу в закладах освіти різних типів.

Розгляд *другого* питання передбачає проведення аналізу структури системи освіти Бельгії та принципи освітньої діяльності, розкрити відмінність між «вільними» та «офіційними» закладами освіти. Дослідити впровадження бінарної системи навчання в освітню систему країни.

При підготовці *третього* питання потрібно проаналізувати структура системи освіти у Болгарії: дошкільну, шкільну, вищу.

У *четвертому* питанні потрібно проаналізувати структуру освітньої системи Великобританії (початкова школа, середня школа, середня спеціальна освіта, нижча професійна освіта, вища освіта), звернути увагу на особливості децентралізації в управлінні освітою.

Розгляд *п'ятого* питання передбачає розгляд гуманітарно-академічної освіти в Данії, освітньої реформи Folkeskole, освітніх ступенів та рівнів та особливостей організації освітнього процесу.

Практичні завдання

Завдання 1. Скласти таблицю «Кваліфікаційні школи вищої освіти Англії». У таблиці відобразити такі складові: кваліфікаційний рівень, назва кваліфікаційного рівня, наукові ступені, що присуджуються.

Завдання 2. Скласти схему організації системи освіти Королівства Данії.

Питання для самоконтролю

1. Виділіть рівні у структурі системи освіти Бельгії.
2. Охарактеризуйте університетський та неуніверситетський сектори закладів вищої освіти Королівства Данія.
3. Визначить характерні особливості освітньої системи Австрії.
4. Визначить характерні особливості освітньої системи Болгарії.
5. Охарактеризуйте систему освіти Великої Британії.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5

СИСТЕМА ОСВІТИ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ІСПАНІЯ, ІТАЛІЯ, ЛАТВІЯ, ЛИТВА, НІДЕРЛАНДИ

Мета: сформувати уявлення про особливості освітніх систем країни Європейського союзу (Іспанія, Італія, Литва, Латвія, Нідерланди).

План

1. Система освіти Іспанії.
2. Система освіти Італії.
3. Система освіти Латвії та Литви.
4. Система освіти Нідерландів.

Основні терміни і поняття

Дошкільна освіта, заклад освіти, загальна середня освіта, вища освіта, рівень освіти, здобувачі освіти, професійна освіта, вища освіта, нормативне забезпечення освітнього процесу.

Методичні рекомендації

При вивченні *першого* питання потрібно розкрити зміст діяльності закладів дошкільної освіти, загальної базової та вищої освіти. Зверніть особливу увагу на умови отримання громадянами вищої освіти.

Розгляд *другого* питання передбачає аналіз дошкільної підготовки, початкової та основної школи, загальної середньої та мистецької освіти, закладів професійної освіти, університетів та мистецьких академій.

Вивчення *третього* питання передбачає розкриття змісту освіти дошкільної, основної школи, професійної освіти різних рівнів, вищої освіти.

При вивченні *четвертого* питання потрібно акцентувати увагу на таких елементах системи освіти, як: початкова, загальна середня, допрофесійна, доуніверситетська, університетська, вища професійна та освіта дорослих.

Практичні завдання

Завдання 1. Підготувати та представити на занятті презентацію системи освіти однієї із країн, що розглядаються у плані до практичного заняття.

Презентація має відображати:

- 1) характеристику структури системи освіти обраної країни;
- 2) рівні та ступені освіти в країні, терміни навчання;
- 3) типи закладів освіти;
- 4) спільне та відмінне в системі освіти в Україні та обраній країні.

Завдання 2. Скласти схему освітньої системи Нідерландів.

Завдання 3. Зробити таблицю порівняння освітніх систем Італії та Іспанії, виділивши характерні особливості освітніх рівнів, терміну навчання, типів закладів освіти.

Завдання 4. Критики педагогіки позитивізму вважають, що наука має абсолютизуватися у системі освіти, оскільки багато цінностей та ідеали виховання (справедливість, добро, любов тощо) неможливо пояснити, базуючись лише на наукових даних. Поміркуйте, які цінності виховання людини можна позначити як ірраціональні? Чи є такі цінності та ідеали? Обґрунтуйте свою відповідь.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте структуру системи освіти в Латвії та Литві.
2. Назвіть та охарактеризуйте основні типи закладів вищої освіти у Нідерландах.
3. Охарактеризуйте чинники, що сприяли поширенню ідей позитивізму в італійській освіті.
4. Визначте особливості вищої освіти в Іспанії та Італії.
5. Які університети Італії є найпопулярнішими серед зарубіжних студентів? Чому?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6 СИСТЕМА ОСВІТИ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: НІМЕЧЧИНА, ПОЛЬЩА, ПОРТУГАЛІЯ

Мета: сформувані уявлення про особливості освітніх систем країни Європейського союзу (Німеччина, Польща, Португалія).

План

1. Система освіти Німеччини.
2. Система освіти Польщі.
3. Система освіти Португалії.

Основні терміни і поняття

Дошкільна освіта, заклад освіти, загальна середня освіта, вища освіта, рівень освіти, здобувачі освіти, професійна освіта, вища освіта, нормативне забезпечення освітнього процесу.

Методичні рекомендації

При вивченні *першого* питання потрібно звернути увагу на класичну структуру освітньої системи Німеччини, право на громадян освіту та її обов'язковість. Розкрити зміст навчання у різних типах середніх шкіл та закладах вищої освіти, звернувши увагу на домінуючі тенденції.

Друге питання передбачає розкриття специфіки ступневості вищої освіти Польщі та умови її фінансування.

Третє питання передбачає аналіз португальської системи освіти: дошкільної, шкільної, позашкільної. Потрібно розкрити питання освіти впродовж життя.

Практичні завдання

Завдання 1. Підготувати та представити на занятті презентацію системи освіти однієї із країн, що розглядаються у плані до практичного заняття.

Презентація має відображати:

- 1) характеристики структури системи освіти обраної країни;
- 2) рівні та ступені освіти в країні, терміни навчання;
- 3) типи закладів освіти;
- 4) спільне та відмінне в системі освіти в Україні та обраній країні.

Завдання 2. У Німеччині для вступу до університету гімназист має скласти іспит Abitur наприкінці гімназичного навчання. У Великобританії для вступу до університету необхідно скласти іспит A-level. Чи можна зробити висновок про ідентичність підходів до процесу завершення вищого ступеня середньої освіти в обох країнах? Обґрунтуйте свою відповідь. Подумайте, чи є зовнішнє незалежне оцінювання (ЗНО) в Україні подібністю до Abitur або A-level. Відповідь обґрунтуйте.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте класичну структуру системи освіти в Німеччині.
2. У чому проявляється децентралізація німецької освіти?
3. Розкрийте значення іспиту «Абітур» у системі освіти сучасної Німеччини.
4. Дайте загальну характеристику структури системи освіти в Польщі.
5. Визначте особливості ступеневої освіти та кваліфікацій вищої освіти у Польщі.
6. Розкрийте значення та зміст Лісабонської стратегії для розвитку вищої освіти Португалії.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7

СИСТЕМА ОСВІТИ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ФРАНЦІЯ, ЧЕХІЯ, ШВЕЦІЯ

Мета: сформувати уявлення про особливості освітніх систем країни Європейського союзу (Франція, Чехія, Швеція).

План

1. Система освіти Франції.
2. Система освіти Чехії.
3. Система освіти Швеції.

Основні терміни і поняття

Дошкільна освіта, заклад освіти, загальна середня освіта, вища освіта, рівень освіти, здобувачі освіти, професійна освіта, вища освіта, нормативне забезпечення освітнього процесу.

Методичні рекомендації

При вивченні *першого* питання потрібно звернути увагу на особливості сучасної освіти у Франції на всіх рівнях, надати детальну характеристику цим рівням, розкрити зміст діяльності вищих шкіл.

Вивчення *другого* питання передбачає проведення аналізу сучасної освітньої системи Швеції, встановленні її специфічних особливостей.

Розгляд *третього* питання передбачає аналіз освітньої системи Швеції, звернути увагу на різноманітні типи закладів освіти. Охарактеризуйте діяльність системи оцінки якості освіти у Швеції.

Практичні завдання

Завдання 1. До 1991 р. у Франції педагогів готували спеціальні педагогічні регіональні центри, куди вступали на рік випускники університетів, оскільки у закладах вищої освіти країни педагогічної підготовки був. На курсах здійснювалася педагогічна спеціалізація під керівництвом досвідчених педагогічних радників. Після закінчення таких курсів випускники складали іспит та отримували звання «сертифі́є», яке давало право обійняти посаду викладача ліцею. Для отримання вищої категорії викладача середньої школи «агресії», потрібно було скласти складний конкурсний іспит з певної спеціальності та мати університетську освіту в обсязі трьох циклів. У 1991 р. у кожному навчальному окрузі країни створювали дворічний університетський інститут з підготовки

вчителів, куди приймалися особи, які отримали після трьох років навчання в університеті диплом ліценціата. *Враховуючи ці факти, зробіть порівняльний аналіз підготовки вчителів у Франції та в Україні.*

Завдання 2. Підготувати та представити на занятті презентацію системи освіти однієї із країн, що розглядаються у плані до практичного заняття.

Презентація має відображати:

- 5) характеристику структури системи освіти обраної країни;
- 6) рівні та ступені освіти в країні, терміни навчання;
- 7) типи закладів освіти;
- 8) спільне та відмінне в системі освіти в Україні та обраній країні.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте особливості сучасної дошкільної освіти у Франції.
2. Охарактеризуйте особливості освіти у Франції.
3. У чому полягають основні проблеми сучасної освіти у Франції?
4. Які роль та статус французьких вищих шкіл?
5. Охарактеризуйте програму розвитку освіти в Чеській Республіці.
6. Загальна характеристика структури системи освіти в Королівстві Швеція.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8 СИСТЕМИ ОСВІТИ США, КАНАДИ ТА АВСТРАЛІЇ

Мета: сформувані уявлення про особливості систем вищої освіти США, Канади та Австралії

План

1. Система освіти США.
2. Система освіти Канади.
3. Система освіти Австралії.

Основні терміни і поняття

Дошкільна освіта, заклад освіти, загальна середня освіта, вища освіта, рівень освіти, здобувачі освіти, професійна освіта, вища освіта, нормативне забезпечення освітнього процесу.

Методичні рекомендації

Перше питання передбачає проведення аналізу освітньої системи США. Охарактеризуйте систему дошкільної та повної загальної середньої освіти,

виділивши специфічні особливості навчання (структура навчального року, перелік предметів, що вивчаються, тривалість уроків тощо).

При вивченні *другого* питання необхідно розкрити питання здобуття освіти у Канаді, зокрема зацентрувавши увагу на доступності освіти, мовах навчання та типах закладів загальної середньої освіти.

Розкриття *третього* питання передбачає висвітлення змісту освіти Австралії, виявлення її специфіки та особливостей.

Практичні завдання

Завдання 1. Підготувати та представити на занятті презентацію системи освіти США.

Презентація має відображати:

- 1) характеристику структури системи освіти США;
- 2) рівні та ступені освіти, терміни навчання;
- 3) типи закладів освіти;
- 4) спільне та відмінне в системі освіти в Україні та США.

Питання для самоконтролю

1. Які історичні, соціально-економічні та геополітичні чинники забезпечили США пріоритетні можливості для розвитку науки та освіти?
2. Розкрийте суть прагматизму як тенденції у сучасній освіті США.
3. Які закони регламентують сучасну систему освіти у США? У чому полягає специфіка нормативно-правової бази освіти?
4. Назвіть специфічні особливості освітньої системи Австралії.
5. Охарактеризуйте процес здобуття загальної середньої освіти в Канаді.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9 ХАРАКТЕРИСТИКА ОСВІТНІХ СИСТЕМ РОЗВИНУТИХ КРАЇН АЗІЙСЬКОГО РЕГІОНУ

Мета: сформувати уявлення про специфічні особливості освітніх систем країн Азійського регіону

План

1. Система освіти Китаю.
2. Система освіти Сингапуру.
3. Система освіти Японії.

Основні терміни і поняття

Дошкільна освіта, заклад освіти, загальна середня освіта, вища освіта, рівень освіти, здобувачі освіти, професійна освіта, вища освіта, нормативне забезпечення освітнього процесу.

Методичні рекомендації

При вивченні *першого* питання потрібно акцентувати увагу саме на специфіці освітньої системи Китаю з урахування географічних, релігійних та політичних особливостей.

Вивчення *другого* питання передбачає аналіз освітньої системи Сінгапуру, звернувши увагу на специфіку побудови навчального року, умов вступу до середньої школи та пріоритетності національно-патріотичного виховання. Розгляньте питання професійного зростання учителів.

У *третьому* питанні потрібно розкрити специфічні особливості освітньої системи Японії, звернувши уваги на передумови розвитку японської системи освіти, що сприяли стрімкому розвитку освіти на всіх рівнях.

Практичні завдання

Завдання 1. Підготувати та представити на занятті презентацію системи освіти однієї із країн, що розглядаються у плані до практичного заняття.

Презентація має відображати:

- 1) характеристику структури системи освіти обраної країни;
- 2) рівні та ступені освіти в країні, терміни навчання;
- 3) типи закладів освіти;
- 4) спільне та відмінне в системі освіти в Україні та обраній країні.

Завдання 2. Серед усього різноманіття цінностей японського виховання найчастіше виділяють три: природу, соціальну групу, творчість. Обґрунтуйте, чому саме ці цінності є домінуючими. Як це пов'язано з історичними, соціально-економічними та екологічними факторами розвитку освіти?

Завдання 3. Зробіть порівняльний аналіз національних систем освіти Японії та Китаю.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягають особливості сучасної японської освіти?
2. Назвіть основні геополітичні чинники розвитку освіти Японії.
3. Чому віктимогенні природно-кліматичні умови життя сприяють високій динаміці освітніх процесів у Японії?
4. Охарактеризуйте специфіку дошкільної освіти у Японії.
5. Охарактеризуйте основні види вищої освіти Японії.

6. Розкрийте основні причини, що вплинули на прискорення темпів розвитку освіти у сучасному Китаї.
7. У чому полягає специфіка нормативно-правової бази сучасної освітньої системи Китаю?
8. Які умови вступу до середньої школи у Сінгапурі? У чому полягає їх особливість?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 10

ЗАРУБІЖНІ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мета: сформувати знання про особливості становлення та розвитку системи вищої освіти у найрозвиненіших країнах світу.

План

1. Глобальні тенденції формування систем вищої освіти європейських країн.
2. Розвиток зарубіжної дистанційної освіти.
3. Вища освіта у найрозвиненіших країнах світу.

Основні терміни і поняття

Вища освіта, заклад вищої освіти, коледж, університет, професійна освіта, бакалавр, магістр, доктор наук.

Методичні рекомендації

При вивченні *першого* питання необхідно виокремити та охарактеризувати дві основні тенденції у розвитку європейської системи вищої освіти (унітарна та бінарна). Варто дослідити питання оплати за навчання та фінансової підтримки студентів для навчання за кордоном в окремих країнах Європи.

У *другому* питанні потрібно розкрити сутність та охарактеризувати основні компоненти дистанційної освіти, дослідити моделі дистанційної освіти. Увагу потрібно зацентрувати на вивченні питання діяльності відкритих університетів та центрів навчання, а також механізмах оцінювання знань студентів в умовах дистанційного формату навчання.

Третє питання передбачає проведення аналізу та створення порівняльної характеристики вищої освіти найрозвиненіших країн світу: Франції, Великобританії, США, Канади, Китаю, Японії.

Практичні завдання

Завдання 1. Підготувати презентацію досвіду діяльності закладу вищої освіти зарубіжжя з обов'язковим обґрунтуванням вибору (орієнтовний обсяг презентації 10 слайдів, можна використовувати відео-матеріали).

Питання для самоконтролю

1. Назвіть найвідоміші університети Великобританії.
2. Охарактеризуйте поширені кваліфікації вищої освіти.
3. У чому полягає специфіка навчання студентів іноземців?
4. Охарактеризуйте основні групи закладів вищої освіти у США.
5. Назвіть найкращі університети США.
6. Охарактеризуйте функціонування коледжів у Канаді.
7. Охарактеризуйте «короткі» та «довготермінові» програми навчання у Франції.

ПИТАННЯ ДЛЯ АКТУАЛІЗАЦІЇ ЗНАНЬ І ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ З КУРСУ

1. Поняття системи освіти, її структура, завдання та функції.
2. Глобалізація і вплив на освіту.
3. Провідні стратегії розвитку освіти у різних регіонах світу.
4. Нова парадигма грамотності.
5. Безперервність як провідний принцип реформування освітніх систем.
6. Приватні заклади у сучасних освітніх системах.
7. Розвиток професійної освіти.
8. Тенденції розвитку вищої освіти.
9. Провідні напрями і стратегії педагогічної освіти.
10. Освіта дорослих.
11. Класифікації моделей освіти.
12. Традиційна класифікація моделей освіти.
13. Педагогічні моделі освіти.
14. Популярні європейські освітні моделі.
15. Сутність понять «новація», «інновація».
16. Класифікація нововведень.
17. Сутність та особливості інноваційного навчального закладу.
18. Типи інноваційних освітніх систем.
19. Інноваційна діяльність керівника навчального закладу.
20. Алгоритм управління процесом впровадження інновацій у навчальний заклад.
21. Загальна характеристика освітніх систем країн Європейського Союзу.
22. Загальна характеристика Сполучених Штатів Америки.
23. Управління освітою у США та її фінансування.
24. Дошкільна освіта та виховання у США.
25. Структура шкільної системи освіти США.
26. Вища освіта у США. Типи закладів вищої освіти.
27. Характеристика освітньої системи Японії.
28. Характеристика освітньої системи Китайської Народної Республіки (КНР).
29. Характеристика освітніх систем країн Східної та Південно-Східної Азії.
30. Формальна, неформальна, інформальна освіта.
31. Виклики XXI століття європейським системам освіти.
32. Загальна характеристика зарубіжної системи вищої освіти.
33. Розвиток зарубіжної дистанційної освіти.
34. Проблеми сучасних систем освіти і шляхи їх розв'язання.
35. Інформаційно-технологічний підхід до вирішення проблем.

ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Під змістом освіти розуміють:

- a) спеціально організовану діяльність учителя та учнів, що відбувається у визначеному порядку і певному режимі;
- b) елементи методу навчання, його складові;
- c) систему знань, умінь, відібраних для вивчення в певному типі навчального закладу;
- d) вихідні, базові положення, які визначають форми і методи навчання відповідно до загальних цілей і закономірностей процесу навчання.

2. Які є види освіти за змістом:

- a) дошкільна, загальна середня, професійно-технічна, вища, післядипломна;
- b) загальна, спеціальна, вища;
- c) вища, педагогічна, гуманітарна, природнича;
- d) політехнічна, професійна, загальна.

3. Системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів освіти це ...

- a) зміст освіти;
- b) заклади освіти;
- c) національна рамка кваліфікацій;
- d) характеристика освіти.

4. Освіта – це...

- a) процес взаємодії вчителя та учня, в результаті якого учень засвоює знання, набуває вмій і навичок;
- b) організація та управління вчителем пізнавальною діяльністю учнів, у результаті чого відбувається розвиток і виховання школярів;
- c) процес засвоєння систематизованих знань і формування на їх основі світогляду, розвитку пізнавальних сил (мислення, розуму, пам'яті) та досягнення певного рівня освіченості;
- d) факти, відомості, наукові теорії, закони, поняття, закріплені у свідомості людини.

5. До структури освіти у Україні не належать:

- a) дошкільні навчальні заклади;
- b) загальноосвітні навчальні заклади;

- c) позашкільні навчальні заклади;
- d) початкова школа.

6. Освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій..

- a) дуальна;
- b) інституційна;
- c) формальна;
- d) неформальна.

7. Система освіти це ...

- a) загальноосвітні школи, навчальні посібники, органи управління та громадські організації;
- b) виховні заклади, які займаються навчанням дітей до їх повноліття;
- c) сітка виховних закладів країни і органів управління ними, побудована згідно певних принципів і яка відповідає даній соціально-економічній формації, національним традиціям.

8. Доступність для кожного громадянина усіх форм освітніх послуг; рівність умов кожної людини для повної реалізації її здібностей, таланту; гуманізм, демократизм, пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей – це ...

- a) функції освіти;
- b) принципи освіти;
- c) методи освіти;
- d) завдання освіти.

9. Який принцип освіти передбачає вільний вибір громадянами будь-якого типу навчального закладу на рівних умовах, рівне право на навчання чоловіків і жінок, а реалізується через можливість безоплатного навчання і забезпечення студентів стипендією

- a) гуманізму;
- b) безперервності;
- c) рівності умов;
- d) доступності.

10. Освіта мистецького, спортивного, військового чи наукового спрямування – це ...

- a) спеціалізована освіта;
- b) освіта дорослих;
- c) інклюзивна освіта;
- d) професійна освіта.

11. Основними елементами моделей освіти є:

- a) зміст освіти;
- b) результат освіти;
- c) науковість освіти;
- d) безпека застосування;
- e) засоби й способи отримання освіти.

12. Освіта вільного вибору характерна для:

- a) радянської моделі освіти;
- b) європейської моделі освіти;
- c) японської моделі освіти;
- d) американської моделі освіти;
- e) усі відповіді неправильні.

13. Освіта, яка здобувається за освітніми програмами відповідно до визначених законодавством рівнів освіти, галузей знань, спеціальностей (професій) і передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою – це ...

- a) формальна освіта;
- b) неформальна освіта;
- c) інформальна освіта;
- d) державна освіта.

14. Освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій – це ...

- a) формальна освіта
- b) неформальна освіта
- c) інформальна освіта

d) державна освіта.

15. У якій популярній європейській освітній моделі основною формою щоденного навчання є майстерні:

- a) імовірнісна освіта;
- b) «Школа діалогу культур»;
- c) продуктивні школи;
- d) вітагенне навчання з голографічним методом проєкцій;
- e) усі відповіді неправильні.

16. У загальній теорії інновацій залежно від предметного змісту розрізняють такі види нововведень:

- a) комплексні;
- b) організаційно-управлінські;
- c) техніко-технологічні;
- d) соціально-економічні;
- e) усі відповіді правильні.

17. До якого типу інновацій відносять запровадження класно-урочної системи:

- a) радикальні;
- b) модифікаційні;
- c) комбінаторні;
- d) системні.

18. Розташуйте «життєвий цикл нововведення» в правильній послідовності:

- a) етап розповсюдження нововведення;
- b) етап винаходу;
- c) етап спаду;
- d) етап зародження нової ідеї;
- e) етап реалізації нововведення.

19. Охоплює зародження, розроблення та освоєння новацій у педагогічному процесі, управлінні навчально-виховним закладом:

- a) суб'єктна структура;
- b) діяльнісна структура;
- c) змістова структура;
- d) управлінська структура;
- e) організаційна структура.

20. Централізована система управління є характерною для....

- a) Франції;
- b) Великобританії;
- c) США;
- d) Німеччини.

21. Освітня програма «У напрямку XXI століття: реформа освіти в Японії» спирається на такі лозунги:

- a) якість, модернізація, демократизація;
- b) індивідуалізація та свобода;
- c) комп'ютеризації та інформатизації;
- d) неперервності освіти.

22. У якому році було підписано Загальну хартію університетів, яка започаткувала Болонський процес?

- a) 1988;
- b) 1999;
- c) 1986;
- d) 1956.

23. Колеж у Франції – це:

- a) неповна середня школа;
- b) повна середня школа;
- c) профільна школа;
- d) ліцей.

24. Виділіть особливості освіти у Великій Британії:

- a) централізація освіти;
- b) децентралізація освіти;
- c) суворий контроль освіти;
- d) пріоритет сімейної освіти над шкільною освітою.

25. У 1997 р. у Великій Британії було здійснено реформу:

- a) ранньої освіти;
- b) середньої освіти;
- c) вищої освіти.

26. Перехід до англійської старшої школи діти здійснюють у віці:

- a) 10 років;

- b) 11 років;
- c) 12 років.

27. Дуальна система освіти реалізується у Німеччині:

- a) у дошкільній освіті;
- b) у початковій школі;
- c) в середній школі;
- d) у професійній освіті.

28. Вища ступінь середньої освіти в Німеччині:

- a) справжня школа;
- b) головна школа;
- c) гімназія.

29. Сучасна повна загальна освіта у Німеччині включає:

- a) 9 років навчання;
- b) 10 років навчання;
- c) 11 років навчання;
- d) 12 років навчання;
- e) 13 років навчання.

30. Основні профілі навчання у німецькій гімназії:

- a) гуманітарний;
- b) економічний;
- c) громадський;
- d) літературний;
- e) технічний.

31. Франція – перша країна у світі, яка законодавчо проголосила право громадян на освіту?

- a) так;
- b) ні.

32. Сучасне французьке законодавство виділяє такі напрями освіти у старшій школі:

- a) естетичне;
- b) цивільне;
- c) юридичне;
- d) екологічне;

е) соціальне.

33. Егалітарний підхід в освіті:

- а) обов'язкове для всіх навчання;
- б) доступність та якість навчання;
- с) рівні всім можливості навчання.

34. Школи «Дзюку» призначені для:

- а) профільного навчання;
- б) підготовки випускників до вступу до університету;
- с) допомоги школярам у засвоєнні навчального матеріалу.

35. Система безкоштовного та обов'язкового навчання дітей у початковій та середній школі Японії нормативно визначена:

- а) 1947 р.;
- б) 1949 р.;
- с) 1966 р.

36. Перші університети було відкрито у Японії у:

- а) XX ст.;
- б) XIX ст.;
- с) XVIII ст.

37. Обов'язкова система середньої освіти у Китаї складає:

- а) 6 років навчання;
- б) 9 років навчання;
- с) 12 років навчання.

38. Конфуціанство є ... :

- а) релігійне вчення древніх китайців про моральність;
- б) етичне вчення древніх китайців про моральність;
- с) філософське вчення древніх китайців про моральність.

39. Система середньої професійної освіти у Китаї є:

- а) централізованої;
- б) децентралізований;
- с) регіональною.

40. Особливості сучасної освіти в США:

- a) прагматизація;
- b) фундаменталізація;
- c) регіоналізація;
- d) індивідуалізація.

41. Загальне повне навчання учня у середній американській школі складає:

- a) 13 років;
- b) 12 років;
- c) 11 років.

42. Найбільш популярні у світі напрями вищої освіти в Італії:

- a) медицина;
- b) мистецтво;
- c) інформатика;
- d) фізика.

43. Система загальної освіти в Італії являє собою модель трьох рівнів навчання за такою схемою:

- a) 5+3+5 років;
- b) 5+3+4 роки;
- c) 5+3+3 роки.

44. Причини відрахування великої кількості студентів із італійських університетів:

- a) освітня політика держави;
- b) висока плата за навчання;
- c) великий обсяг самостійної роботи, з якою студенти не справляються.

45. Абсолютизація науки – є це ...:

- a) сциєнтизм;
- b) конструктивізм;
- c) модернізм;
- d) позитивізм.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Актуальні проблеми розвитку вищої освіти: навчально-методичний посібник / За заг. редакцією проф. В. Стинської, доц. Л. Прокопів / Авторський колектив: Т. Завгородня, З. Нагачевська, Б. Савчук, В. Стинська, І. Стражнікова, І. Єгорова, В.Ковальчук, Л. Прокопів, Н. Салига. Івано-Франківськ, 2021. 430 с.

1. Будник О. Б. Порівняльна педагогіка: навчальний. 2-ге вид., доп і переробл. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2019. 80 с.

2. Зарубіжна система вищої освіти: навч. посібн. / авт.-упоряд. М. І. Гагарін. Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. 102 с.

Додаткова:

1. Кучеренко Д. Г., Мартинюк О. В. Стратегії розвитку освітніх систем країн світу : монографія. Київ : ППК ДСЗУ, 2011. 312 с.

2. Мартинець Л. А. Сучасні моделі освіти : навч.-метод. посібник. 2-е вид., доповн. та переробл. Київ, 2015. 102 с.

3. Пономарьова Г.Ф., Семенова М.О. Порівняльна педагогіка: Навчальний посібник. Харків : Ексклюзив, 2014. 424 с.

4. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика : навчальний посібник. Рівне : Овід, 2012. 352 с.

5. Чепіль М. М. Порівняльна педагогіка: навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2014. 216 с.

Інформаційні джерела:

1. 10 текстів про найсучасніші освітні системи в світі. URL: <https://osvitoria.media/experience/10-tekstiv-pro-najuspishnishi-osvitni-systemy-u-sviti/>

2. 5 історій про 5 найкращих освітніх систем і світі. URL: <https://osvitoria.media/experience/5-istorij-pro-5-najkrashhyh-osvitnih-system-svitu/>

3. Джуринський А. Н. Порівняльна педагогіка: підручник онлайн. URL: https://stud.com.ua/72549/pedagogika/porivnyalna_pedagogika

4. Освіта в різних країнах світу. URL: <https://sites.google.com/site/osvitavriznihkraienahsvitu/>

5. Сбруєва А. А. Порівняльна педагогіка : навчальний посібник. URL: <http://www.studfiles.ru/preview/2040660/>

6. Системи освіти різних країн. URL: <http://www.osvita.org.ua/abroad/edusystem/>

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

-А-

Академічна мобільність – можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами.

Академічна свобода – самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова, думки і творчості, поширення знань та інформації, вільного оприлюднення і використання результатів наукових досліджень з урахуванням обмежень, установлених законом.

Академічне спрямування профільної середньої освіти – профільне навчання на основі поєднання змісту освіти, визначеного стандартом профільної середньої освіти, і поглибленого вивчення окремих предметів з урахуванням здібностей та освітніх потреб здобувачів освіти з орієнтацією на продовження навчання на вищих рівнях освіти.

-Б-

Бакалавр – освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 180–240 кредитів ЄКТС. Обсяг освітньо-професійної програми для здобуття ступеня бакалавра на основі ступеня молодшого бакалавра або молодшого спеціаліста визначається закладом вищої освіти.

Безоплатна освіта – освіта, яка здобувається особою за рахунок коштів державного та/або місцевих бюджетів згідно із законодавством.

-В-

Вид професійної діяльності – сукупність видів трудової діяльності, що мають спільну інтеграційну основу та передбачають подібний перелік компетентностей для їх виконання.

Вища освіта – здобуття особою високого рівня наукових та/або творчих мистецьких, професійних і загальних компетентностей, необхідних для діяльності за певною спеціальністю чи в певній галузі знань. Вища освіта здобувається на основі повної загальної середньої освіти. Рівні, ступені вищої освіти, порядок, умови, форми та особливості її здобуття визначаються спеціальним законом.

-Г-

Галузеві рамки кваліфікацій – опис їх рівнів у термінах компетентностей, що характерні для кваліфікацій певної галузі знань та/або виду економічної діяльності. Рівні галузевих рамок кваліфікацій мають співвідноситися з відповідними рівнями Національної рамки кваліфікацій. Галузеві рамки кваліфікацій затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Галузь освіти – за Міжнародною стандартною класифікацією освіти галузь (освіти та підготовки) визначається як широкий домен, область змісту, що охоплюється освітньою програмою або кваліфікацією. Галузь (поряд з рівнем) освіти є базовою наскрізною класифікаційною змінною освітніх програм та відповідних кваліфікацій.

Гімназія – заклад середньої освіти II ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує базову середню освіту.

-Д-

Доктор філософії – освітній і водночас перший науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра. Ступінь доктора філософії присуджується спеціалізованою вченою радою закладу вищої освіти або наукової установи в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді. Особа має право здобувати ступінь доктора філософії під час навчання в аспірантурі (ад'юнктурі).

Документи про освіту – видаються закладами освіти та іншими суб'єктами освітньої діяльності здобувачам освіти (крім вихованців дошкільних закладів освіти) після успішного завершення їх навчання за освітньою програмою. Порядок виготовлення, видачі та обліку документів про освіту, вимоги до їх форми та/або змісту визначаються законодавством.

Дошкільна освіта – освіта, метою якої є забезпечення цілісного розвитку дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей шляхом виховання, навчання, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок.

Другий (магістерський) рівень вищої освіти – рівень вищої освіти, що відповідає восьмому рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності.

Дуальна форма здобуття освіти – спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти (в інших суб'єктів освітньої

діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору.

-Є-

Європейський союз студентів (European Students' Union, ESU) – європейське об'єднання студентських організацій, яке бере активну участь у Болонському процесі, обстоює інтереси студентів на європейському рівні.

-З-

Заклад освіти – юридична особа публічного чи приватного права, основним видом діяльності якої є освітня діяльність.

Заклад загальної середньої освіти – заклад освіти, основним видом діяльності якого є освітня діяльність у сфері загальної середньої освіти. Здобуття загальної середньої освіти забезпечують такі типи закладів освіти: початкова школа, гімназія, ліцей, а також: спеціальна школа, санаторна школа, школа соціальної реабілітації, навчально-реабілітаційний центр. Зазначені заклади освіти можуть функціонувати на одному і на декількох рівнях загальної середньої освіти.

Заклад професійної (професійно-технічної) освіти – здійснює підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації осіб за кошти державного та/або місцевих бюджетів, а також за угодами з підприємствами, установами, організаціями, окремими фізичними та/або юридичними особами.

Заочна форма здобуття освіти – спосіб організації навчання здобувачів освіти шляхом поєднання очної форми освіти під час короткочасних сесій і самостійного оволодіння освітньою програмою у проміжку між ними.

Здобувачі освіти – вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, аспіранти (ад'юнкти), докторанти, інші особи, які здобувають освіту за будь-яким видом та формою здобуття освіти.

-І-

Інклюзивне навчання – система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників

Інклюзивне освітнє середовище – сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей.

Інноваційний освітній проект – процедура і комплекс усіх необхідних заходів щодо створення і реалізації інноваційного освітнього продукту.

Інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого

характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

Інтернаціоналізація – у вищій освіті це процес інтеграції освітньої, дослідницької та адміністративної діяльності вищого навчального закладу/закладу вищої освіти чи наукової установи з міжнародною складовою: індивідуальна мобільність (студентів, науковців, викладачів, адміністративного персоналу); створення спільних міжнародних освітніх і дослідницьких програм; формування міжнародних освітніх стандартів з метою забезпечення якості; інституційне партнерство, створення освітніх і дослідницьких консорціумів, об'єднань.

Інформальна освіта (самоосвіта) – освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям.

Інформатизація освіти – спрямовується на формування та розвиток інтелектуального потенціалу нації, удосконалення форм і змісту навчального процесу, впровадження комп'ютерних методів навчання та тестування, що дасть можливість вирішувати проблеми освіти на вищому рівні з урахуванням світових вимог.

-К-

Кваліфікаційний рівень – структурна одиниця Національної рамки кваліфікацій, що визначається певною сукупністю компетентностей, які є типовими для кваліфікацій даного рівня.

Коледж – заклад вищої освіти або структурний підрозділ університету, академії чи інституту, що провадить освітню діяльність, пов'язану із здобуттям ступеня бакалавра та/або молодшого бакалавра, проводить прикладні наукові дослідження та/або творчу мистецьку діяльність. Коледж також має право відповідно до ліцензії (ліцензій) забезпечувати здобуття профільної середньої, професійної (професійно-технічної) та/або фахової передвищої освіти. Статус коледжу отримує заклад освіти (структурний підрозділ закладу освіти), в якому ліцензований обсяг підготовки здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра та/або молодшого бакалавра становить не менше відсотків загального ліцензованого обсягу.

Концепція (від лат. «сприйняття») – система поглядів на певне явище, спосіб розуміння, тлумачення якихось явищ, основна ідея будь-якої теорії.

Курс дистанційного навчання – інформаційна система, яка є достатньою для навчання окремим навчальним дисциплінам за допомогою опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у

спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

-Л-

Лісабонська конвенція з визнання (Lisbon Recognition Convention) – міжнародна конвенція Ради Європи, що розроблена спільно з ЮНЕСКО, прийнята в 1997 р. у Лісабоні, запроваджується з 1999 р. і стосується визнання академічних ступенів та кваліфікацій вищої освіти. Конвенція встановлює, що ступені (кваліфікації) і періоди навчання мають визнаватися, якщо інституціями, відповідальними за визнання, не встановлено суттєвих відмінностей. Лісабонська конвенція з визнання слугує важливим інструментом Болонського процесу та Європейського простору вищої освіти

Лісабонська стратегія (Lisbon Strategy) – ініційована у 2000 р. Європейським Союзом стратегія із підвищення конкурентоспроможності, зокрема через створення Європейського дослідницького простору (ЄДП) з метою розвитку суспільства та економіки, що базуються на знаннях.

Лицей – заклад середньої освіти III ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує профільну середню освіту.

-М-

Магістр – освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти (науковою установою) у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми.

Мережева форма здобуття освіти – спосіб організації навчання здобувачів освіти, завдяки якому оволодіння освітньою програмою відбувається за участю різних суб'єктів освітньої діяльності, що взаємодіють між собою на договірних засадах.

Мобільність – один із ключових принципів формування європейських просторів вищої освіти і досліджень, що передбачає різноманітні можливості для вільного переміщення студентів, викладачів, дослідників, адміністраторів у цих просторах з метою академічного і загальнокультурного взаємозбагачення, слугує забезпеченню цілісності зазначених європейських просторів. Важливу роль у забезпеченні мобільності здобувачів вищої освіти відіграють основні інструменти Болонського процесу – Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система, Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, Додаток до диплома, а також європейська і національні системи забезпечення якості вищої освіти.

-Н-

Навчання впродовж життя – процес навчання за будь-якими формами (формальне, неформальне, інформальне, випадкове/спонтанне, побічне),

рівнями (підрівнями, циклами) та періодами (тривалістю) впродовж усього життя.

Неформальна освіта – освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій.

-О-

Освіта – за концепцією Міжнародної стандартної класифікації освіти 2011, 2013 рр. (ЮНЕСКО, ОО Н), процеси, якими суспільство цілеспрямовано передає накопичені інформацію, знання, розуміння, погляди, цінності, уміння, компетентності та вчинки від покоління до покоління. Вони включають комунікацію з метою навчання/навченості. Комунікація передбачає передавання інформації повідомлень, ідей, знань, принципів тощо.

Освіта дорослих – спрямована на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки. Складниками освіти дорослих є: післядипломна освіта; професійне навчання працівників; курси перепідготовки та/або підвищення кваліфікації; безперервний професійний розвиток; будь-які інші складники, що передбачені законодавством, запропоновані суб'єктом освітньої діяльності або самостійно визначені особою.

Освітні інновації – новостворені (застосовані) або вдосконалені освітні, навчальні, виховні, психолого-педагогічні та управлінські технології, методи, моделі, продукція, освітні, а також технічні рішення у галузі освіти, що істотно підвищують якість, результативність та ефективність освітньої діяльності.

Освітня послуга – комплекс визначених законодавством, освітньою програмою та/або договором дій суб'єкта освітньої діяльності, що мають визначену вартість та спрямовані на досягнення здобувачем освіти очікуваних результатів навчання.

Особа з особливими освітніми потребами – особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту.

Очна (денна, вечірня) форма здобуття освіти – спосіб організації навчання здобувачів освіти, що передбачає їх безпосередню участь в освітньому процесі.

-П-

Повна загальна середня освіта – освіта, метою якої є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та

самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності.

Початкова освіта – освіта, яка відповідає першому рівню Національної рамки кваліфікацій. Початкова освіта здобувається, як правило, з шести років. Діти, яким на початок навчального року виповнилося сім років, повинні розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року.

Початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти – рівень вищої освіти, що відповідає шостому рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою загальнокультурної та професійно орієнтованої підготовки, спеціальних умінь і знань, а також певного досвіду їх практичного застосування з метою виконання типових завдань, що передбачені для первинних посад у відповідній галузі професійної діяльності.

Програма Європейського Союзу Еразмус+ – грантова програма, спрямована на підтримку заходів у сферах освіти, підготовки, молоді та спорту на період 2014–2020 рр., що об'єднала сім попередніх програм ЄС: програма для навчання впродовж життя (Еразмус, Леонардо да Вінчі, Коменіус, Жан Моне та Грюндвіг); програма «Молодь в дії»; п'ять програм міжнародної співпраці – Еразмус Мундус (Erasmus Mundus), Темпус (Tempus), Альфа (Alfa), Едюлінк (Edulink), програма співпраці з індустріальними країнами; новий напрям «Спорт». Програма ЄС Еразмус+ надає гранти на широкий спектр заходів і діяльності у сферах освіти, підготовки, молоді та спорту. Програма надає студентам, слухачам, співробітникам і волонтерам можливість проводити період навчання за кордоном для покращення їх компетентностей та здатності до працевлаштування. Вона допомагає організаціям працювати в транснаціональному партнерстві та ділитися інноваційними практиками у сферах освіти, підготовки та молоді.

Професійна (професійно-технічна) освіта – освіта, метою якої є формування і розвиток професійних компетентностей особи, необхідних для професійної діяльності за певною професією у відповідній галузі, забезпечення її конкурентоздатності на ринку праці та мобільності і перспектив кар'єрного зростання впродовж життя.

-Р-

Рівень освіти – завершений етап освіти, що характеризується рівнем складності освітньої програми, сукупністю компетентностей, які визначені, як правило, стандартом освіти та відповідають певному рівню Національної рамки кваліфікацій.

-С-

Система забезпечення якості освіти – має за мету гарантування якості освіти; формування довіри суспільства до системи та закладів освіти, органів

управління освітою; постійне та послідовне підвищення якості освіти; допомогу закладам освіти та іншим суб'єктам освітньої діяльності у підвищенні якості освіти. Складовими системи забезпечення якості освіти є: система забезпечення якості в закладах освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти); система зовнішнього забезпечення якості освіти; система забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти.

Система освіти — сукупність складників освіти, рівнів і ступенів освіти, кваліфікацій, освітніх програм, стандартів освіти, ліцензійних умов, закладів освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності, учасників освітнього процесу, органів управління у сфері освіти, а також нормативно-правових актів, що регулюють відносини між ними.

Спеціалізована освіта – освіта мистецького, спортивного, військового чи наукового спрямування, яка може здобуватися в рамках формальної, неформальної, інформальної освіти, спрямована на здобуття компетентностей у відповідній сфері професійної діяльності під час навчання у безперервному інтегрованому освітньому процесі на кількох або всіх рівнях освіти та потребує раннього виявлення і розвитку індивідуальних здібностей.

-У-

Університет – багатогалузевий (класичний, технічний) або галузевий (профільний, технологічний, педагогічний, фізичного виховання і спорту, гуманітарний, богословський/теологічний, медичний, економічний, юридичний, фармацевтичний, аграрний, мистецький, культурологічний тощо) заклад вищої освіти, що провадить інноваційну освітню діяльність за різними ступенями вищої освіти (у тому числі доктора філософії), проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань та провадить культурно-просвітницьку діяльність.

Учасники освітнього процесу – здобувачі освіти; педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники; батьки здобувачів освіти; фізичні особи, які провадять освітню діяльність; інші особи, передбачені спеціальними законами та залучені до освітнього процесу у порядку, що встановлюється закладом освіти.

-Ф-

Форми здобуття освіти – інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева); індивідуальна (екстернатна, сімейна (домашня), педагогічний патронаж, на робочому місці (на виробництві); дуальна.

-Ц-

Цифрова освіта – об’єднання різних компонентів і найсучасніших технологій завдяки використанню цифрових платформ, впровадженню нових інформаційних та освітніх технологій, застосуванню прогресивних форм організації освітнього процесу та активних методів навчання, а також сучасних навчально-методичних матеріалів. Основними напрямками цифровізації освіти є: створення освітянських ресурсів і цифрових платформ з підтримкою інтерактивного та мультимедійного контенту для загального доступу закладів освіти та учнів, зокрема інструментів автоматизації головних процесів роботи навчальних закладів; розроблення та впровадження інноваційних комп’ютерних, мультимедійних та комп’ютерно орієнтованих засобів навчання та обладнання для створення цифрового навчального середовища (мультимедійні класи, науково-дослідні STEM-центри, лабораторії, інклюзивні класи, класи змішаного навчання); організація широкосмугового доступу до Інтернету учнів та студентів у навчальних класах та аудиторіях в закладах освіти всіх рівнів; розвиток дистанційної форми освіти з використанням когнітивних та мультимедійних технологій.

-Я-

Якість освіти – відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг

Навчально-методичне видання
(українською мовою)

Турбар Тетяна Володимирівна

ЗАРУБІЖНІ СИСТЕМИ ОСВІТИ

**Методичні рекомендації
до практичних занять
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності «Дошкільна освіта»
освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта»**

Рецензент *Ю. Є. Зубцова*
Відповідальний за випуск *Л. О. Сущенко*
Коректор *О. О. Самсонова*